

Cuvînt înainte

Ori de cîte ori merg cu autobuzul, troleibuzul sau tramvaiul pe Bulevardul Pache Protopopescu, fie că vin din centru sau din cartiere, fie că e seară sau dimineață și indiferent de anotimp, cînd trec prin fața Clubului Caricaturiştilor – pizzeria de vizavi de Liceul « Mihai Viteazul » –, ridic puțin capul ca să mă pot uita afară, peste drum, pe terasă. Mă liniștește să știu că, de oriunde aș veni și oriunde m-aș duce, există în Bucureștiul acesta agitat un loc neschimbat și un om care își bea berea în același loc de aproape zece ani.

Pe vremea cînd veneam la lecțiile de română, îl găseam cufundat într-o carte groasă, cu ochelarii pe nas și cu paharul de Ursus în față. Mă saluta vesel, cu obișnuitul « Ce faci, dragă ? », mă pupa pe amîndoi obrazii, așa cum face cu toată lumea, și mă întreba ce vreau să beau. Toate chelnerițele îl cunoșteau : era clientul lor preferat pentru că, deși vorbea puțin românește, le zîmbea frumos și lăsa bacșișuri bune. Așa că întotdeauna, oricît de aglomerat ar fi fost locul, Ian avea masa lui rezervată.

L-am cunoscut în același club în primăvara lui 2003, într-un grup de prieteni. Am fost surprinsă atunci să aflu că locuia în București de aproape treisprezece ani și că era voluntar. Conducea Asociația Casa Ioana, un ONG care se ocupa de oameni fără adăpost. Povestea lui m-a fermecat pe loc, așa că, atunci cînd m-a rugat să-i dau lecții de română, n-am

stat pe gânduri. Încercam să aflu răspunsul la o întrebare foarte simplă : de ce ar rămîne un englez în România – un englez care nu are o slujbă bine plătită la vreo multinațională, ci trăiește modest într-un apartament cu două camere de lîngă Piața Iancului și merge la birou cu tramvaiul ? Ce-l face să stea în țara asta din care atît de mulți și-au dorit să plece ? Curînd am descoperit că tot ce avea el să mă învețe de-a lungul lecțiilor noastre era mult mai important decît cum se folosesc corect timpurile verbelor.

Și, deși au trecut patru ani de cînd îl întîlneam săptămînal și multe s-au schimbat între timp, ori de cîte ori trec cu autobuzul pe acolo, continui să mă ridic pușin de pe locul meu ca să văd dacă el este inăuntru. Cu toate că nu deslușesc aproape niciodată nimic, automatismul persistă pentru liniștea mea. La urma urmei, aș putea cobor  la prima stație și aș putea intra in  pizzerie. Ar fi simplu, nu ? Dar nu am nici o in oial  că Ian este acolo, bîndu-și berea și citindu-și cartea groasă. Eu doar îl salut din mers, ridic ndu-mă pușin pe v rfuri. Și nu cobor la prima, ci merg mai departe.

Aceasta este povestea lui Ian Tilling, un englez la București, spus  de el in suși.

Lecția a șasea

Ministerul de Interne – ți-am spus deja – obținuse două blocuri de la primăria orașului București, în strada Zăbrăuțului, care este la jumătatea drumului spre Ferentari, pe partea dreaptă. Văzusem deja aceste blocuri, P1 și P2, le filmasem și le făcusem o mulțime de fotografii. Am arătat casetele în Marea Britanie și oamenii au fost destul de impresionați. Prim-ministrul român de atunci a semnat hîrtia și asta a fost. Am ajuns în Zăbrăuți în vara anului 1992.

Am venit aici împreună cu alți trei voluntari și am așteptat camionul care ne aducea uneltele și restul echipamentului. Înainte de a veni voluntarii și camionul, am vizitat din nou blocurile și nu mi-a venit să cred : în camerele din P1, blocul pe care trebuia să-l luăm noi în primire, trăiau încă vreo douăzeci de familii. Nu era deloc ce ni se promisese – ar fi trebuit să primim camerele goale. Dar era prea tîrziu să întoarcem voluntarii și camionul din drum. Deci trebuia să ne mutăm. Atunci am fost foarte dezamăgit. Dar mi-a trecut în ziua următoare pentru că voluntarii au zis că o să fie distractiv.

Am supraestimat foarte mult starea blocurilor : deși ar fi trebuit să aibă apă potabilă, presiunea nu era suficientă pentru ca apa să se ridice peste subsol. Toate țevile erau ruginite și sparte. Trebuia să luăm apă de la o fîșnitoare din stradă. Toaletele nu cred să fi văzut o perie în ultimii treizeci de ani.

Erau pur și simplu căptușite cu... căcat. Îngrozitor ! Plus lucruri care fuseseră aruncate în dosul țevilor și rămăseseră acolo – de pildă lucruri pentru igiena feminină, din cele pe care femeile obișnuiau să și le fabrice singure din diverse materiale, pentru că pe atunci nu existau Always cu aripioare în România...

În prima zi am ocupat tot ultimul etaj, cu excepția camerelor în care stătea familia lui Victor. Am pus toată vopseaua noastră acolo. Victor și soția lui, care erau țigani, locuiau în patru din cele opt camere, iar el s-a dovedit a fi un tip onest. După un timp, Victor a fost de acord să ne punem materialele în camerele goale din partea lui de etaj. Erau în siguranță, pentru că el avea cheile de la ușa întregului etaj. Știu ce vor spune oamenii imediat : Dumnezeuule, ai lăsat pe mîna unui țigan vopsea și alte materiale să aibă el grijă de ele ! Dar nu a dispărut niciodată nimic. Nimic. Mai târziu, cînd a venit poliția și a înființat o mică secție acolo, abia atunci au început să dispară lucruri. Pentru că polițiștii erau cei care le furau. Dar asta este o altă poveste...

Jumătatea noastră de etaj era goală cînd ne-am mutat noi, cu excepția unei camere care avea un lacăt imens pe ușă. În cameră erau multă mobilă și alte mărunțișuri. Dar mirosul era urît și era clar că nimeni nu locuia acolo de mult timp. Noi am lăsat camera așa cum era, adică nu am renovat-o, pentru orice eventualitate. Mai devreme sau mai târziu, inevitabilul s-a produs : a apărut proprietarul camerei, care voia să se mute înapoi în camera lui. Stătuse la închisoare șase luni și acum fusese eliberat. În final, am reușit să-l convingem să se mute într-o cameră de la parter pe care noi i-o văruiam.

Primul lucru pe care l-am făcut a fost să aranjăm bucătăria. Aveam un aragaz electric și diverse alte lucruri de gătit. Mîncare aveam – descoperisem foarte repede de unde o pu-

team cumpăra. Din Piața Ferentari. Era cumva ciudat să mergi la cumpărături pentru că, într-o zi, nu vedeai în piață decît ouă, ouă peste tot, iar peste trei săptămîni nu puteai găsi un ou în toată piața, dispăreau pur și simplu. Aveam probleme pentru că la început nu știam ce să cumpărăm și ce nu. Carnea, cartofii și legumele de sezon se găseau mereu din belșug. Îmi închipui că eram într-o țară în care lumea stătuse mult timp la coadă la carne, iar acum se înfrupta din ea. Era carne peste tot. Carne, carne, carne ! Mie îmi place la nebunie carnea, eu eram în paradis, mai ales că veneam dintr-o țară în care carnea este atît de scumpă, cu adevărat scumpă, într-o țară în care carnea se găsea din plin și era relativ ieftină. Dar pentru vegetarieni era mult mai greu. Mai ales că românii nu puteau să înțeleagă cum de există persoane cărora nu le plăcea carnea. Vegetarienii aveau o viață grea în România. În afară de faptul că nu găseau feluri de mîncare fără carne, dacă mergeau la un restaurant și cereau doar cartofi prăjiți, chelnerul le explica că nu le putea aduce cartofii fără friptură. Sau cereau o supă de legume și se trezeau cu o ciorbă de vacuță din care erau scoase bucățile de carne.

La cîteva săptămîni după ce ne-am mutat în bloc, am primit o vizită de la Renel. Citeau contoarele din camere și au ajuns și la ale noastre.

— Nu avem nici un contor.

Nu aveam pentru că, atunci cînd începusem să renovăm, am văzut pe perete aceste mici cutii negre cu vreo două siguranțe vechi și un contor. Ne-am gîndit că nu avem nevoie de ele și, în naivitatea noastră, am luat un ciocan și le-am scos din perete.

Cîteva luni la rînd, tipii de la Renel au tot venit :

— Trebuie să citim contoarele.

— Nu avem contoare.

— De ce nu aveți contoare ?

Și ne-am gândit că asta este birocrația care a luat-o razna și există o singură cale de a învinge birocrația :

— Nu știm de ce nu avem contoare. Când ne-am mutat, nu erau.

Tipii s-au scărpinat în cap, noi ne-am scărpinat în cap și ei au plecat nelămuriți. Am avut de atunci, timp de cinci ani poate, electricitate pe gratis numai pentru că nu aveau ce contoare să citească. Nu-mi venea să cred că exista un sistem atât de birocratic, prin care ne puteam strecura doar spunând : « Nu putem plăti electricitatea pentru că nu avem contoare. » Și tot lanțul birocratic se oprea aici. Nimeni nu a venit vreodată să ne instaleze vreun contor. Pentru mine era uimitor.

Munceam foarte mult – răzuiaam pereții și frecam podelele, deci eram murdari – și aveam nevoie de dușuri dese. În acea perioadă nu aveam apă curentă în bloc și trebuia să rezolvăm într-un fel situația dușurilor. Am fixat o cană de un cârlig în tavan, în mijlocul unei camere pe care am numit-o « baie ». Aveam doar o bucată de frînghie legată de cană și trăgeam de ea ori de câte ori mai voiam apă. Încălzeam apa pe aragaz. Făceam duș așa. Era eficient și mergea. Era diferit, nou. Era minunat pentru voluntari – nu că eu n-aș fi fost voluntar, dar când faci duș așa săptămîni la rînd, elementul de noutate dispăre. Eram disperat după un duș ca lumea.

Incredibil, și acum îmi amintesc primul meu duș ! Cîtiva inși din partea locului ne-au spus că puteam face duș contra unei sume mici. Foarte interesați, am urmat indicațiile lor și am ajuns la o coadă în fața unei clădiri lipite de blocul de vizavi. Era casa boilerului care încălzea apa pentru blocurile din zonă. Am văzut atunci că oamenii intrau unul cîte unul acolo și ieșeau curați după cîteva minute. Uau ! Atît de simplu !

Noi dădeam doar cîteva pliculețe de șampon, de cremă de mîini sau alte mostre și intram. Acolo lucrau numai

femei, așa că mostrele noastre erau de mare interes pentru ele. Tot ce trebuia să facem era să stăm la coadă și să intrăm când ne venea rîndul. Dar pentru că le dădeam la schimb lucruri care nu se găseau în magazinele din București, femeile de la boiler nu ne lăsau să mai stăm la coadă. Săracii localnici trebuiau să aștepte ! Aveam parte de tratament preferențial, iar nouă nu ne plăcea asta. Am insistat să stăm și noi la coadă ca toată lumea, iar lor asta li s-a părut foarte ciudat.

Apa fierbinte era atît de minunată, că nici n-o pot descrie ! Împrejurimile nu erau însă la fel de « luxoase » ca apa : în față era un zid verde închis, iar pe lateral erau paravane de sticlă cubică, fără ușă, așa încît toate femeile care lucrau acolo te puteau vedea. Iar dușul era o țeavă îndoită în diferite forme pe care apa venea în torent. Pe perete, pe țeavă sau pe paravanele de sticlă cubică erau acești... Cred că erau roșii, dar nu roșu deschis, roșu pur și simplu – viermișori. Erau sute, sute. Și stăteau acolo, făcînd duș în mijlocul lor. Dar era un duș minunat !

Stăteam la coadă zilnic și începeam să simțim că facem parte din comunitate. Cred că și oamenii ne vedeau ca fiind parte din comunitatea lor. Într-o zi am văzut următoarea scenă : în fața mea a intrat la duș o țigancă deosebită, mult mai înaltă decît țigăncile obișnuite, care cred că lucra la depozitul de cărbune din spatele blocurilor. Probabil, sorta cărbunelor. Într-o după-amiază de vineri a venit de la depozit și a așteptat la coadă împreună cu ceilalți. Era toată plină de cărbune din cap pînă-n picioare și singurul lucru pe care-l puteai vedea din ea era albul ochilor. A intrat la duș cu punga ei și a stat acolo cel mai mult dintre toți. Dar, când a ieșit, a trebuit să clipească de două ori pentru că nu mi-a venit să cred că era aceeași femeie : a apărut purtînd o rochie superbă și bijuterii, și era clar că ieșea în oraș. A fost o transformare totală în doar zece minute.

Tot în prima săptămână am descoperit un băruleț la colțul străzii, pe care noi l-am botezat « La Constanța », pentru că așa se numea patroana, o femeie voinică, de vreo cincizeci de ani, care purta mereu un maieu cu găuri prin care-i ieșeau sfîrcurile, stîngul în sus și dreptul în jos. Barul era în casa ei – o căsuță cu o curte în față și două camere care aveau un hol mare între ele. Camerele aveau mobilă foarte ieftină. Era doar un bar ieftin și mizer, unde se adunau localnicii. Toți țigani din cartier beau aici. Și noi ne-am gîndit : « Ce bine, un loc ieftin ! » Nu că am fi zgîrciți – scoțienii sînt zgîrciți, iar noi aveam cu noi cîțiva voluntari scoțieni. Era totuși ciudat că ne simțeam bine acolo. Ne simțeam de-ai casei. Dădusem înainte ceva vopsea celor care ne ceruseră și oamenii se apucaseră să vopsească gardurile și fațadele caselor. Ne împrieteniserăm și se crease un plăcut spirit al comunității.

Seara, după lucru și duș, era întotdeauna o plăcere să mergem « La Constanța ». În acea vreme, berea nu era pasteurizată, așa că dura două-trei zile. Trebuia să fim foarte atenți ce beam – dacă luai o bere mai veche de trei zile, a doua zi nu te mai ridikai de pe toaletă. Iar Constanța rămînea destul de des fără bere. Închipuie-ți prima zi în care am ajuns noi acolo. Eram doisprezece voluntari în total, iar femeile beau cot la cot cu bărbații. După o oră nu mai era bere. Așa că am început să bem vin și am terminat și vinul. Nu voiam să trecem pe tării, băuturi pe care le consumau localnicii, de exemplu, palincă, vodcă sau rom. Am venit și a doua seară și, probabil, Constanța s-a gîndit : *Uau ! Asta e ziuă mea norocoasă ! O să fiu milionară ! O să apuc să mă pensionezez bogată !*

Noi am încercat să-i explicăm cum puteam mai bine avantajele economice ale situației : dacă reinvestea banii pe care noi îi cheltuiserăm cu o seară în urmă cumpărînd mai multă bere, noi veneam din nou și beam mai mult. Dar, dacă continua să rămîna fără bere și vin, mergeam în altă parte.

Draga de Constanța s-a trezit la finele unei seri cu o mică avere și a aflat la sfârșitul următoarei că nu trebuie să arunce banii pe vreo rochie sau mai știu eu ce. La Constanța a devenit a doua noastră casă și ne-am împrietenit acolo cu localnicii : discutam cu ei, jucam cărți și șah – ei jucau șah mult mai bine decât noi și ne băteau des. Viața se învârtea în jurul acestor patru locuri din Ferentari : Joanne House, piața, boilerul și barul La Constanța.

La câteva săptămîni după ce ne-am mutat în Zăbrăuți, Adriana, care a fost traducătoarea noastră pentru o scurtă perioadă, mi-a zis că nu pot locui acolo pentru că țiganiilor or să mă omoare. Da, vezi să nu ! Nu puteam opri totul pur și simplu. Blocurile erau deja închiriate de noi pe zece ani, în Anglia fusese pus în mișcare un întreg mecanism care aduna voluntarii, strîngea ajutoare și bani. Aveam un birou acolo, era un întreg sistem care lucra pentru ce se întîmpla aici.

Adriana s-a dus la ministerul de Interne și cei de acolo au fost de acord să înființeze o mică secție de poliție la Joanne House. Așa că una dintre camerele de la parter a devenit secție de poliție. Noi nu eram foarte fericiți să avem un polițist înarmat și trei soldați cu kalașnikoave care ne beau cafeaua, ne mîncău mîncarea și, în general, făceau pagube. Unii dintre ei se îmbătau și foarte tare. Localnicii știau că poliția e acolo, așa că intrau des în blocul nostru ca să facă tot felul de reclamații. La scurt timp, au insistat să se mute la etajul unde locuiam noi. Nu mergea foarte bine. Asta însemna și că eu nu puteam avea nici un pic de intimitate în perioadele în care nu locuiau acolo voluntari. Eram blocat, dacă vrei, cu un polițist și trei soldați, pe lîngă celelalte familii. Tot ce voiam ei era să bea și să petreacă, iar eu voiam să mă relaxez. Fusesem cu voluntarii și muncisem din greu, așa că voiam să fiu singur. Uneori, seara, voiam să ies în oraș, iar în '92 nu erau încă restaurantele pe care le găsești acum peste tot.

Singurul de care am dat a fost Minion din Piața Amzei. Dar, dacă voiam să mă distrez puțin, să văd un spectacol, puteam merge fie la Hotel Lido, fie la Ambasador, peste drum, pe Magheru. Astea erau singurele locuri în care îmi puteam permite să merg. Într-o seară am vrut să ies în oraș, să scap de polițiști și să mă distrez puțin. Așa că m-am îmbrăcat elegant și am dat să plec. Polițiștii au zis :

— Unde mergi ?

— La Hotel Lido.

— Nu mergi singur. Unul dintre noi trebuie să meargă cu tine.

— De ce ?

— Trebuie să te apărăm. Avem ordin să te apărăm.

— Nu, aveți ordin să apărați proprietatea de aici, nu pe mine personal. Nu am nevoie de bodyguard, mulțumesc.

— Nu, nu, trebuie să venim și noi.

Apoi mi-am dat seama : *Stai puțin, vor doar o masă la restaurant ! Una din partea lui Ian Tilling.*

— Uitați, îmi pare rău, dar nu am bani. De-abia am bani pentru mine. Oricât de mult aș vrea, nu pot să vă cumpăr nimic...

— Nu, nu. Venim cu tine.

Închipuie-ți că mergeam pe Pieptănari cu un polițist și doi soldați de-o parte și de alta. Când am coborât la metrou, s-au așezat toți în jurul meu. Era teribil de neplăcut. Mă gândeam cum o să pot să stau la Hotelul Lido, să mănînc și să mă bucur de un spectacol de cabaret cu toți tipii ăștia în jurul meu.

Am ajuns acolo și am decis că situația era disperată. Și cum situațiile disperate cer soluții disperate, am găsit una. I-am spus polițistului care vorbea destul de bine englește :

— De ce nu intrați voi întîi ? Rezervați-mi o masă și vin și eu în cîteva minute. Merg doar pînă la toaletă.

— Bine.

Ei au intrat în restaurant, eu m-am repezit afară și am fugit vizavi, la Hotel Ambasador, unde m-am așezat la masă, am mâncat excelent, am băut nenumărate beri și am urmărit un spectacol de cabaret fantastic. Am ajuns acasă pe la două dimineața.

Credeam că o să fiu arestat și azvîrlit în închisoare după felul în care s-a purtat polițistul cu mine. Devenise teribil de agresiv : ce s-a întâmplat ? Eram OK ? Se îngrijoraseră și sunaseră să mă caute și alte secții, mi-a spus. Nu am de unde să știu dacă era adevărat sau nu. Le-am spus doar că am intrat în restaurant și nu i-am văzut. Dacă m-au crezut sau nu, asta nu-i treaba mea.

Nu-mi plăcea nici faptul că polițiștii erau destul de violenți cu localnicii. Dacă îi prindeau furînd ceva, îi băteau pur și simplu. Bogdan și Cristina, doi frați din vecini, au fost prinși furînd. Cînd am venit acasă, într-o seară, Bogdan era legat de calorifer în secție și sîngera la nas și la gură. Cristina plîngea ușor în colț, dar la ea nu se vedeau urme de violență. Sigur însă, Bogdan fusese bătut. Localnicii erau țigani, români foarte săraci, oameni disperăți de la periferie, toți ocupînd ilegal garsonierele acelea fără apă curentă, fără electricitate, unele chiar fără geamuri. Familii întregi locuiau în camere de 9 m², claie peste grămadă : părinți, copii, uneori și bunici. Cei care luau un salariu erau la munca de jos : adunatul și spălatul sticlelor sau măturatul străzilor. În timpul iernii, stăteau numai înăuntru. Vara însă, se mutau afară. Atunci gătitul devenea o ocupație comună și se făcea la un foc mare. Paturile se scoteau și ele afară – acolo dormeau și trăiau. Mai ales țigani. Principala activitate părea să fie spălatul sticlelor. Aveau butoaie enorme de metal pline cu apă. Veneau cu sacii plini de sticle și își petreceau cea mai mare parte a timpului spălîndu-le. Apoi puneau sticlele din nou în saci și le duceau la magazinul de la care încasau garanția.